

pojmovna, opisom faza razvoja škola i kurikul(um)a te navođenjem podjela programa i modela obrazovanja navedeno poglavlje pruža pregled domaće i strane literature o odgoju i obrazovanju za interkulturalnost, pa njegov sadržaj čini svojevrsan temelj za razumijevanje problematike knjige i tematski se nastavlja na početne dijelove o interkulturalnosti i interkulturalnoj kompetenciji. Smještanje toga poglavlja uz početna moglo bi čitateljima pomoći u razumijevanju cjeline problematike, ali i rezultata empirijskoga dijela istraživanja. Osim toga, u poglavlju koje slijedi nakon prikaza empirijskih rezultata očekuje se integracija empirijskoga i teorijskoga dijela kroz prikaz implikacija, smjernica, problema i pitanja koja proizlaze iz rezultata istraživanja i njihove interpretacije. Na taj bi se način naznačila perspektiva razvoja interkulturalnih kompetencija studenata i odgojno-obrazovnih poslenika.

Knjiga (*Inter*)kulturalna dimenzija u odgoju i obrazovanju teorijskim i empirijskim dijelom ostvaruje zadanu svrhu, a to je isticanje važnosti odgoja i obrazovanja u razvoju interkulturalne kompetencije. Teorijski dio širinom prikaza temeljnih odrednica područja pridonosi ostvarenju svrhe, a rezultati, između ostalog, pokazuju povezanost interkulturalnih kompetencija s prethodnim učenjem o interkulturalnosti. Pokazalo se da studenti koji su više učili o interkulturalnosti imaju razvijenije interkulturalne kompetencije u odnosu na studente koji su učili manje te pokazuju bolje razumijevanje ideje interkulturalnosti i veću sklonost stavovima da se odgojem i obrazovanjem potiče suživot raznih kultura te odupire etnocentrizmu i nacionalizmu. Navedeni rezultati potvrđuju važnost odgoja i obrazovanja u razvoju interkulturalne kompetencije, odnosno u

promicanju poštivanja i prihvaćanja različitosti, kako je istaknuto u zaključku knjige. Jedna od posebnosti knjige jest pružanje sveobuhvatnoga prikaza ideja, modela i koncepata koji su povezani s odgojem i obrazovanjem za interkulturalnost. Takav pristup omogućuje uvid u raznolikost i širinu područja. Koncepti i modeli opisani su tako da ih odgojno-obrazovni poslenici mogu lako povezati sa svakodnevnim situacijama iz prakse, a ideje i pitanja predstavljeni su tako da navode na kritički pristup problemima te pružaju podršku razmatranju promjena u vlastitu radu. Iz navedenih razloga knjiga može biti vrlo vrijedna studentima pedagogije, učiteljskih fakulteta i nastavničkih usmjerenja, kao i učiteljima, nastavnicima te stručnim suradnicima u školama.

Petra Polić

doi:10.5559/di.24.3.09

Ana Petek i Krešimir Petković (ur.) POJMOVNIK JAVNIH POLITIKA

Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 2014.,
179 str.

Što su javne politike i tko se njima bavi? Kako izgledaju proces i analiza javnih politika i tko su njezini akteri? Kako proučavati javne politike? *Pojmovnik javnih politika* urednika Ane Petek i Krešimira Petkovića s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu suočava se s kompleksnom terminologijom javnih politika i objašnjava osamdeset i jednu odrednicu ključnu za razumijevanje praktičnoga i akademskoga svijeta javnih politika. Navedeni *pojmovnik* prvo je ostvarenje takve vrste u hrvatskom podneblju i pionirski pothvat demistifikacije javnih politika za potrebe struke, akademske zajednice i šire javnosti. Naime, proučavanje javnih politika u

Hrvatskoj započelo je sredinom 1990-ih godina kao politološka poddisciplina, a na Studiju socijalnog rada nešto kasnije. Do današnjih dana, usvajanje stručnoga vokabulara javnih politika bila je stvar individualnog istraživačkog interesa te se uglavnom oslanjalo na prijevode stranih autora. Iako se opsegom ne može smatrati klasičnim leksikonom, *Pojmovnik javnih politika* nastoji dati "uvid u temeljni kategorijalni aparat ove politologijske poddiscipline i struke kojim ona danas govori o svome predmetu" (Predgovor, str. 14). Slična motivacija bila je glavna pokretačka snaga za izdavanje *Leksikona temeljnih pojmova politike* ranih 1990-ih i *Izbornog leksikona* iz ranih 2000-ih, oba od presudnoga značenja mnogim naraštajima studenata za razumijevanje temeljnih koncepata politike i izbornoga procesa. Prvo izdanje *Pojmovnika javnih politika* logički je nastavak na ta prethodna dva proizvoda hrvatske politologije. Urednici njegovu temeljnu primjenu vide u nastavnom procesu, a zatim i u širem akademskom, javnom, civilnom i privatnom sektoru. S druge strane, ovom se knjigom indirektno nastoji pridonijeti jezičnoj standardizaciji pojmova javnih politika u Hrvatskoj.

Pojmovnik, dakle, obrađuje osamdeset i jednu odrednicu s područja javnih politika kojima se najvećim dijelom definiraju i tumače ključni pojmovi, a katkad i u priručničkoj maniri provodi čitatelje kroz postupke, prakse i metode javnih politika. Odrednice su navedene abecednim redom, a opsegom ponešto variraju. Katkad sadrže prigodne grafičke prikaze i dijagrame, dok su na kraju svake odrednice navedeni izvori koji mogu poslužiti kao preporučena literatura za daljnje proučavanje. Iako su odrednice prikazane a-

becednim redom, one su u *Pojmovniku* strukturirane u devet zaokruženih cjelina. Te cjeline okupljaju konceptijski povezane odrednice u skupine temata *de facto* prema složenosti, što čitateljima koji se tek upoznaju s tom građom može olakšati put kroz javne politike i njihovo razumijevanje.

Prvu skupinu odrednica čine temeljni "definijski" pojmovi javnih politika. Ona, među ostalim, donosi odgovore na temeljno pitanje značenja javnih politika i javnog upravljanja. Čitatelj će naučiti razlikovati politiku (*politics*) od politika (*policy*), ali i razlučiti javne politike kao postupak racionalnog rješavanja kolektivnih društvenih problema od javnih politika kao politološke poddiscipline koja proučava te procese. Druga i treća grupa odrednica tematizira vrste, sektore i područja javnih politika te dimenzije javnih politika. Javne politike se taksativno mogu razvrstati na područja javnih politika, poput klasičnih državnih resora, ekonomskih, socijalnih i posebnih sektorskih politika, a sama područja javnih politika sazdana su od pridjevskih (sektorskih) politika, primjerice: zdravstvene politike, kaznene politike, politike zapošljavanja ili poljoprivredne politike. Međutim, odrednice u navedenim skupinama upućuju na važno razlikovanje horizontalne i vertikalne dimenzije javnih politika, koje su zapravo različita shvaćanja javnih politika. Prema vertikalnom razumijevanju, javne su politike predominantno shvaćene kao vladin izbor, dok horizontalno shvaćanje upućuje na inkluzivnost i otvorenost procesa prema raznim dionicima javnih politika koji zajedničkim snagama utječu na javne politike ili ih sukreiraju. Odrednice iz četvrte skupine odnose se na proces stvaranja javnih politika. U *Pojmovniku* se tako može pronaći objašnjenje svih važnih koraka u donošenju javnih politika, od postavljanja problema na dnevni red do evaluacije ostvarenja zacrtanih ciljeva. Iako ta skupina odrednica polazi od fazne logike procesa javnih politika, autori ostaju svjesni ograničenosti faznoga modela.

Peta, šesta i sedma skupina odrednica obrađuju dinamiku stvaranja javnih politika: promjene javnih politika, faktore u stvaranju javnih politika i interakciju razina stvaranja javnih politika. Prvo, javne politike imaju životni tijek (i vijek) kada se novi elementi mogu taložiti na već postojeće shvaćanje određene javne politike (tzv. slojevanje politike). Ponekad odluke mogu subinski odrediti budući smjer javne politike (tzv. kritična točka), a kadkad se postojeće politike slamaju nakon dugog razdoblja (prividne) stabilnosti, pa dolazi do naglih promjena (tzv. isprekidana ravnoteža). Drugo, čitatelje se upozna s utjecajem interesa, institucija, moći, vremena i znanja na oblikovanje i provođenje javnih politika. Naime, iako se javnim politikama rješavaju društveni problemi, način definiranja problema, odabira instrumenata za njihovo rješavanje i postavljanje ciljeva uvelike ovisi o snazi aktera i struktura koje usmjeravaju javne politike. Treće, procesi stvaranja javnih politika na europskoj i globalnoj razini utječu na provođenje tih politika na nacionalnoj razini. *Pojmovnik* objašnjava procese prenošenja (transfer), usklađivanja (koordinacija) i europeizacije javnih politika usred povećane potrebe za koherentnošću javnih politika. Konačno, osma i deveta skupina okuplja odrednice važne za znanstveno proučavanje javnih politika. Utoliko se odrednice u tim skupinama odnose na pristupe i metode istraživanja u javnim politikama. Taj skup odrednica osvještava temeljne istraživačke orijentacije. S jedne strane, studije javnih politika primjenjivije su na akademskoj razini i podrazumijevaju proučavanje trendova, procesa i karakteristika sektorskih politika, bilo unutar jedne politike ili kompara-

tivno. S druge strane, analiza javnih politika primijenjeni je pristup proučavanju javnih politika kojoj je primarni cilj analizirati alternative za rješavanje problema javnih politika ili upravljačke procese unutar određene javne politike. Metodološki gledano, analiza troškova i koristi, interpretacijska analiza i analiza aktera tri su osnovne metodološke struje kojih istraživač mora biti svjestan u ostvarivanju istraživačkog interesa. *Pojmovnik*, dakle, donosi pregled ključne teorijsko-metodološke terminologije. Dodatno, ta pojmovnička građa obogaćena je kosturom teorijskih i metodoloških pristupa u javnim politikama te temeljnim uputama kako ih primijeniti u istraživanju.

Nekoliko je prednosti *Pojmovnika javnih politika* što ih se može pobrojiti u kritičkoj refleksiji. Prvo, *Pojmovnik* rasvjetljuje teoriju i praksu javnih politika. Koliko god svjedočili svojevrsnom procvatu diskursa javnih politika u javnosti, on je još uvijek vrlo rudimentaran i skroman. Samim time u javnosti prevladava pojmovno nerazumijevanje. Kao što je već rečeno, *Pojmovnik* čini prvi konkretni korak u približavanju kategorijalnog aparata javnih politika javnosti. Druga prednost očituje se u činjenici što je prvi put petero stručnjaka s područja javnih politika sjelo za stol i odlučilo otpetljati (prije nego presjeći) gordijski čvor nekonzistentnoga prevođenja termina javnih politika. Doduše, poneki pojmovi (npr. *output/outcome/impact*) nastavljaju potragu za sretnijim rješenjima, ali intencija autora ionako nikada nije bila, po uzoru na proročanstvo, "zagospodariti" područjem javnih politika. Svejedno, izdavanjem *Pojmovnika* učinjen je velik korak u standardizaciji stručnog izražavanja o javnim politikama. Treće, i najvažnije, primjenjivost ovoga *Pojmovnika* na mnoge sfere ljudske djelatnosti ujedno je i njegova temeljna dodana vrijednost. Unatoč tome što je njegova primarna uporaba predviđena za nastavne i znanstvene svrhe, odrednice u njemu poslužiti će tijelima vlasti i upravnog aparata, medijskim djelatnicima, organizaci-

jama civilnoga društva te privatnom, tj. konzultantskom, sektoru. Studentima može olakšati razumijevanje javnih politika, a akademskoj zajednici poslužiti kao dobar putokaz kako ispravno teorijski i metodološki pristupiti javnim politikama u duhu struke. Članovima tijela vlasti i javne uprave olakšava osvijestiti ulogu i funkciju stvaratelja, posrednika i provoditelja javnih politika. Ujedno može pomoći iskorijeniti redukcionističko poistovjećivanje javnih politika sa strateškim dokumentima i potaknuti sadržajnu orijentiranost u politici. Na medijske djelatnike sadržaj *Pojmovnika* može djelovati osnažujuće, tako što bi ih poznavanje dimenzija javnih politika i karakteristika javnog upravljanja (npr. rezultati javnih politika, polaganje računa, uključenost nedržavnih aktera u proces stvaranja javnih politika) moglo senzibilizirati za važnost kontrole kvalitete javnog upravljanja i vladanja. Civilnom društvu pak poznavanje procesa i metoda analize javnih politika koristi i za zagovaračke i za istraživačke svrhe, što u konačnici pridonosi responzivnijoj vlasti. Konačno, sve snažnija uloga lobiranja i analize javnih politika otvara prostor privatnom sektoru za razvoj konzultantskih aktivnosti, za što je preduvjet kvalitetno poznavanje postulata javnih politika. *Pojmovnik* će takvima odgovoriti na potrebna pitanja, uključujući bitno pitanje koje instrumente vlast rabi za provođenje zacrtanih ciljeva.

Na kraju vrijedilo bi navesti i nekoliko sugestija za buduća izdanja *Pojmovnika*. One su pretežno tehničkoga i stilskoga, a tek u sitnom dijelu sadržajnoga, karaktera. Prvo, tehnička sugestija odnosi se na abecedno navođenje odrednica. Ta odluka nipošto nije *faux pas*, s obzirom na to da je "radi lakšeg snalaženja i brzog pris-

tupa" (Predgovor, str. 18) namjerno done-sena. Pa ipak, njome je narušena logička struktura knjige prema navedenim skupinama odrednica, a samim tim je i otežano razumijevanje međuodnosa pojmova. No iako je ta odluka razumljiva i uobičajena s obzirom na leksikonski oblik *Pojmovnika*, svejedno je šteta što se nije slijedila struktura pojmovnoga polja javnih politika prema srodnosti i složenosti (Tablica 1 u *Pojmovniku*), s obzirom na to da je ona izvedena izrazito kvalitetno u ovom *Pojmovniku*. Prigovor se prije svega temelji na pretpostavci da bi studentima i široj javnosti koja se tek upoznaje s pojmovnim poljem javnih politika bilo kudikamo lakše usvajati znanja koja su strukturirana u sadržajno povezane cjeline. U suprotnom, čitanje *Pojmovnika* "od korica do korica" ovisi o snalažljivosti pojedinoga čitatelja i čitanju "napreskokce". Iako su norme u pogledu leksikona vrlo jasne, ostaje dojam da bi u budućim izdanjima bilo korisnije zaobići praksu abecednoga nizanja odrednica. Drugo, odluče li se urednici proširiti primarnu publiku kojoj se obraćaju u *Pojmovniku*, trebalo bi razmisliti o dodatnom omekšavanju jezika struke kako bi postao pristupačniji ostaloj zainteresiranoj javnosti. Iako bi se pokojem čitatelju neke odrednice u glosaru mogle učiniti pomalo ezoteričnima (npr. performativni iskazi u analizi javnih politika, str. 122), velika većina obrađenih temata ipak je prilagođena širim akademskim i inim afinitetima, pa stoga pitko obrađuju one *core* pojmove bez kojih ozbiljno proučavanje javnih politika nije moguće ni na bazičnoj praktičnoj ni na generičkoj znanstvenoj razini. Omekšavanje svejedno nije nimalo lak zadatak zauzme li se pozicija da jezik znanosti uvijek "zahtijeva i određenu razinu složenosti i posljedične ezoteričnosti jezika za laike" (str. 98). Treće, urednici su i sami svjesni ograničenosti popisa odrednica navedenih u *Pojmovniku* koji nije konačan i sveobuhvatan (Predgovor, str. 14). Sadržajno bi u budućim izdanjima posebnu pažnju trebalo posvetiti ulozi temeljnih istraživačkih pristupa u javnim politikama, poput teorije

racionalnog izbora i novim institucionalizmima, pod koje bi se mnoge odrednice iz ovoga *Pojmovnika* mogle podvesti (npr. interesi i institucije u stvaranju javnih politika, kritička točka, analiza troškova i koristi itd.). Prostora za dopunu ima i u skupini pojmova koji obrađuju promjene i faktore u stvaranju javnih politika. Ovisnost o prijašnjem putu (*path dependence*), tržišni neuspjesi (*market failure*), neuspjeh javnih politika (*policy failure*), terminacija politika (*policy termination*) i stvaranje politika utemeljeno na dokazima (*evidence-based policy making*) samo su neke od mogućih budućih odrednica.

Na koncu valja reći da nakon izdavanja *Pojmovnika javnih politika* više ne postoji izlika za iskrivljenu uporabu jezika i pogrešno tumačenje teorije i prakse javnih politika. Za svakoga ozbiljnog domaćeg istraživača javnih politika i ostale znatiželjnike *Pojmovnik* bi trebao postati nezabavna literatura.

Mario Munta

doi:10.5559/di.24.3.10

Árpád Hornyák HUNGARIAN-YUGOSLAV DIPLOMATIC RELATIONS 1918–1927

New York: Columbia University Press, 2013.,
426 str., 3 zemljovida

Knjiga *Hungarian-Yugoslav Diplomatic Relations 1918–1927* [Mađarsko-jugoslavenski diplomatski odnosi od 1918. do 1927.] mađarskoga povjesničara Árpáda Hornyáka (Sveučilište u Pečuhu, Mađarska akademija

znanosti) analiza je diplomatskih odnosa prije svega između Kraljevstva, odnosno Kraljevine SHS-a, i Mađarske od kraja Prvog svjetskog rata do potpisivanja Mađarsko-talijanskog ugovora o prijateljstvu 5. travnja 1927., a u manjoj mjeri obrađeni su i odnosi navedenih država i susjeda, poput Čehoslovačke, Rumunjske, Bugarske, Grčke i Albanije (Austrija je bila prilično inertna na vanjskopolitičkom planu u međuratnom razdoblju, pa joj nije posvećeno mnogo prostora). Autor pritom prihvaća činjenicu da je nemoguće napraviti dublju analizu odnosa između navedenih država a da ih se ne smjesti u širi kontekst europske međuratne diplomacije i suparništva između velikih sila (Francuske, Italije, Ujedinjenoga Kraljevstva i sovjetske Rusije, odnosno SSSR-a), koje su prikazane kao vrlo utjecajni akteri na tom području. Valja napomenuti da autor zbog jednostavnosti rabi anakronistični naziv "Jugoslavija" za Kraljevstvo, odnosno Kraljevinu SHS-a. Knjiga se sastoji od predgovora i tri kronološki poredane cjeline, a na kraju se nalaze kazala osobnih imena i mjesta, bibliografske bilješke te zemljovidi.

U predgovoru autor izlaže svoje razloge zašto je odabrao upravo navedeno razdoblje, smatrajući da je 5. travnja 1927. datum kada su diplomatski odnosi između Mađarske i Kraljevstva/Kraljevine SHS-a definitivno krenuli novom, silaznom, putanjom. Usto iznosi mišljenje da je orijentacija vodstva Kraljevstva/Kraljevine SHS-a na Balkan umjesto srednje Europe jedan od najvažnijih faktora koji su oblikovali odnose između te dvije države. Autor smatra kako je činjenica što je Mađarska bila na poraženoj strani u Prvom svjetskom ratu uvelike oblikovala njezinu vanjsku politiku i ugled u međuratnom razdoblju, pa je ona tada bila znatno pasivnija i doživljavana kao manja prijetnja nego Kraljevstvo/Kraljevina SHS-a. Iako su bile na suprotnim stranama u Prvom svjetskom ratu te su im se na mnogim poljima interesi sukobljavali, Mađarska i Kraljevstvo/Kraljevina SHS-a bili su zanimljivi potencijalni partneri. Mađarska je Kraljev-